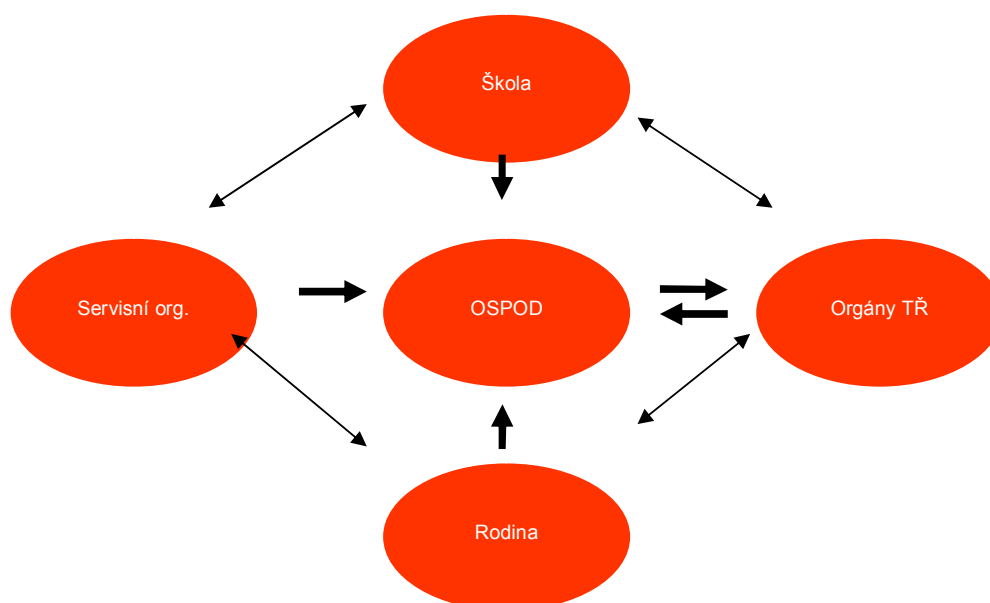

2. Spolupráce kurátorů pro mládež s dalšími institucemi

Ze Zákona o sociálně právní ochraně a ze Zákona o ochraně osobních údajů a dalších souvisejících zákonů vyplývá následující schéma toku informací mezi kurátory (jako pracovníky sociálně právní ochrany dětí, SPODu) a dalšími spolupracujícími subjekty. Velkou výhodou je zákonná možnost přístupu pracovníků SPODu ke všem důležitým informacím, týkajícím se klienta a jeho rodiny. Kurátor si může vyžádat sdělení o klientovi od všech institucí, které s ním přicházejí do styku, a to dokonce bez souhlasu klienta či zákonných zástupců (*v praxi však se však tyto souhlasy většinou předem zařizují, aby se klienti necítili v ohrožení, že se o nich sdělují informace za jejich zády*).

Na vyžádání jsou tedy instituce povinny poskytnout veškeré potřebné informace OSPODu. Tento informační tok však není reciproční (s výjimkou orgánů činných v trestním řízení). OSPOD není oprávněn poskytovat komukoli informace o klientovi a je povinen pečlivě chránit klientovo soukromí.

System umožňuje kurátorům pracovat s celou šíří informací, týkající se všech oblastí klientova života a zároveň je zde snaha zaručit, aby se informace nedostaly do

nepovolaných rukou. Na druhé straně, pro instituce poskytující informace vzniká problém se zpětnou vazbou. Sdělí tedy informace a nemá již právo se dozvědět, jak bylo s těmito údaji naloženo, jak se situace klienta vyvíjí dále. Zde musí pracovníci OSPODu citlivě vážit, jaká základní sdělení a doporučení předají spolupracující instituci tak, aby mohla být započata nebo aby mohla pokračovat práce v zájmu klienta (*Např. škola se obrátila na kurátora s tím, že dítě má opakované jednodenní absence, které rodiče omlouvají až dodatečně. Rodiče se komunikaci se školou spíše vyhýbají. Škola má podezření na skryté záškoláctví. Kurátor na základě pohovoru, anamnestických údajů a sociálního šetření zjistil, že se u dítěte rozvíjejí projevy školní fobie, rodiče se toto snažili řešit s obvodní lékařkou, ale zatím bezvýsledně. Kurátor ve spolupráci s rodiči a lékařkou inicioval psychologické a psychiatrické vyšetření dítěte a následnou terapii ve Stacionáři pro adolescenty. Škola byla informována o tom, že dítě a rodina na odstranění problému pracují a nejedná se o klasické záškoláctví, ani nedbalost rodičů. Rodiče sami potom dle svého uznání škole sdělili konkrétnější informace*).

3. Proč je třeba, aby kurátoři a škola spolupracovali

Úkolem kurátora je co nejpřesněji vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny a navrhnout příslušná opatření. K tomu potřebuje **zjistit maximum informací**. Škola je místem, kde děti tráví v době své školní docházky nejvíce času. Bude-li se kurátor držet pouze formálních postupů a vycházet z jediného rozhovoru s klientem a písemných zpráv (škola, lékař, zařízení v jejichž péči klient v minulosti byl...), bude jeho představa o podstatě klientova problému neúplná, zkreslená a navržené postupy mohou být zcela mylné. Je třeba, aby kurátor uměl komunikovat se všemi zúčastněnými subjekty takovým způsobem, aby v rámci oboustranného bezpečí získal co nejpřesnější a nejpravdivější informace. Díky průběžnému kontaktu s učiteli může také kurátor sledovat **účinnost** přijatých opatření.

Škola má nejdůležitější úlohu především v prvním záchytu problému. Učitelé zde dítě vidí denně, mohou jako první zaznamenat případné změny chování a zkušený učitel často rozpozná i skrytý problém v rodině, přestože se dítě jeví standardně. Učitelé jsou také v dlouhodobém pravidelném kontaktu s rodiči dítěte. I zde jsou

důležité střípky klientova příběhu, které nikdo jiný než učitel nemůže tak dobře zachytit a popsat.

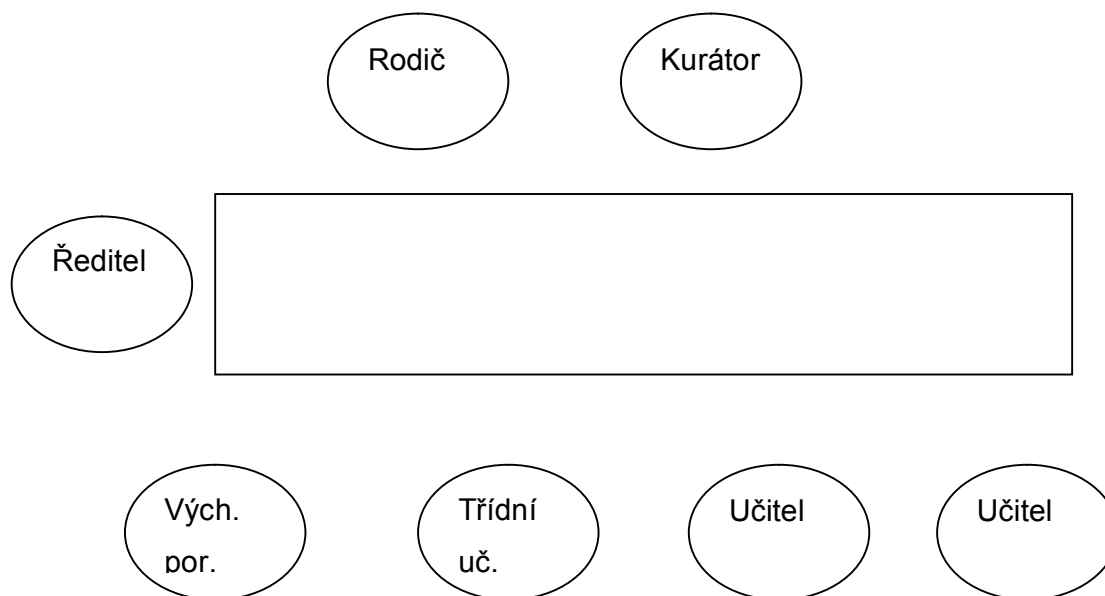
Z hlediska kurátora má škola důležitou úlohu v oblasti prevence sociálně patologických jevů, diagnostiky klientova problému a také při navázání vztahu s dítětem a jeho rodinou.

Školy kontaktují kurátora nejčastěji z důvodů plnění zákonné ohlašovací povinnosti (vyplývající ze zákona 359/99Sb.), dále v případě neustále se **opakujícího problematického chování dítěte** v době vyučování, kdy žádné škole dostupné opatření nemělo efekt, pokud selhává komunikace rodičů se školou apod. Školy se dotazují kurátorů v případě nejasností **jak postupovat** v konkrétních případech akutního závadového chování, kde postup není jednoznačně určen – mohou využít kurátora jako formu podpory pro učitele. Dalším důležitým motivem spolupráce bývá potřeba **vstupu třetí, nezávislé osoby** při jednání s konfliktními rodiči, nebo kdykoliv, kdy je toto třeba. *Častou zakázkou školy bývá „udělejte s ním něco, my jsme vyčerpali veškeré nám dostupné prostředky“.*

Jak vyplývá z výše uvedeného schématu, **zákonné kompetence kurátora** sahají dál, než kompetence školy. Při takovéto zakázce totiž nejde o to, že se nedá nic dělat, ale škola nemůže v případě již nic učinit v rámci svého přístupu k informacím ani v rámci svého zákonného postavení. Na rozdíl od školy je kurátor oprávněn vstoupit do rodiny. Je oprávněn předvolat rodiče na Úřad (případně může i sankcionovat, pokud se rodiče opakovaně nedostavují), navštívit rodiče a dítě v místě jejich bydliště, hovořit se všemi členy rodiny, se všemi institucemi, které jsou třeba. Kurátor má také právo kontrolovat, zda jsou navržená opatření ke zlepšení situace dítěte realizována a s jakým výsledkem. Škola se často podílí na návrhu takových řešení i na následném vyhodnocování jejich efektu, není však, na rozdíl od kurátorů, oprávněna na těchto opatřeních trvat. Kurátor má k dispozici zákonné mechanismy, kterými lze působit v případě nutnosti na rodinu tak, aby došlo k pozitivní změně z hlediska podmínek zdravého vývoje dítěte. Je to například úřední rozhodnutí o povinnosti navštěvovat terapeutické zařízení, návrh na soudní dohled nad výchovou apod.

4. Účast kurátorů pro mládež na výchovných komisích

Jednou z osvědčených forem spolupráce kurátorů se školou je účast kurátorů na výchovných komisích s dětmi s opakujícími se kázeňskými přestupky a s jejich rodiči.

Pokud kurátor klienta nezná, zaujímá nejprve pozici nezávislého pozorovatele. Je představen dítěti a rodičům, vyslechne si všechna stanoviska, zeptá se na doplňující informace, případně podpoří některá doporučení. Rodiči je zpočátku přítomnost kurátora, tedy „někoho ze sociálky“, spíše nepříjemná. Praxe však spolehlivě ukazuje, že tento postoj se rychle během jednání mění. Rodič musí vyslechnout špatné zprávy na své dítě z mnoha úst. Přestože tyto jsou předneseny vlídně a rodič je ujišťován, že výchovná komise jedná v zájmu dítěte a proto, aby mu ve škole bylo lépe, je situace pro rodiče velmi zatěžující a přímo vyzývá k různým formám obrany na škále útok-útek (*skákání učitelům do řeči, osočování z nepřesností a lží, slovíčkaření, snaha vše vysvětlit a za každou cenu omluvit, osočování ze zaujatosti, vyhrožování inspekcí a „vyššími místy“, stažení se, pláč, odmítání komunikace*). Kurátor bývá na tomto jednání jediný, kdo si na dítě nestěžuje a díky **neutrálnímu postoji** jej rodič brzy

začne vnímat jako spojení. Tím se celkově zmírňuje napětí, jednání má hladší průběh a snadněji se dospěje ke konstruktivnímu závěru. To je výhodné jak pro školu a samo dítě, tak i jako začátek případné další spolupráce mezi kurátorem a rodiči.

Stačí-li pouhé projednání chování dítěte na výchovné komisi a není třeba činit další opatření, kurátor si rodiče k dalšímu jednání na úřadě nezve. Rodič ale ví, kdo je jejich kurátor, osobně jej zná a ví, kam se v případě jakýchkoliv dalších problémů či nejasností může obrátit.

Vyžaduje-li případ dítěte další intervence, je přítomnost kurátora na výchovné komisi důležitá kromě navázání důvěry také kvůli transparentnosti informací. Rodiče vědí, že škola ví a kurátor ví. Není třeba ztrácet čas ověřováním jednotlivých informací. Trápí-li rodiče něco, co nechtějí ventilovat na půdě školy, mohou o tom mluvit s kurátorem, neboť tento deklaruje informační bezpečí (viz výše, tok informací).

Kurátor pak započne dlouhodobější práci s rodinou a **informuje školu o základních bodech** vývoje případu. Škola pak spolupracuje i při realizaci opatření (*výměna informací o učivu a prospěchu se školou, kam dítě dochází během dočasného pobytu ve specializovaném zařízení*) a dává také později zpětnou vazbu o účinnosti opatření.

Jak spolupracují škola, kurátor a další instituce lze ukázat na příběhu Jindřicha. *Jindřich byl chytrý žák, prospíval s vyznamenáním. V průběhu 7. třídy ale začal příliš vyrušovat, v hodinách nepracoval, nerespektoval učitele. Byl drzý, objevilo se i podezření na šikanu spolužáků. Domluvy učitelů ani ředitele, poznámky, třídní důtka...nic nepomáhalo. Jindřich se také znatelně zhoršil v učení. Matka začala vystupovat vůči škole nepřátelsky, syna nepřiměřeně hájila a ochraňovala, stěžovala si na MŠMT, že škola jejího syna šikane.*

Výchovná poradkyně zhodnotila, že s Jindřichem se děje zřejmě něco víc, než že u něj pouze nastupuje pubertální vzdor. Svolala výchovnou komisi, které se účastnila také kurátorka pro mládež. Během jednání matka vyslechla informace učitelů o Jindřichově chování a označila je za snůšku pomluv, následná opatření jako šikanu. Jindřich byl také přizván. Své chování nepopíral, s úsměvem řekl, že se tak bude chovat dál a nikdo mu v tom nezabrání. Přítomnost kurátorky matka nejprve vnímala jako další „schválnost“ ze strany školy, postupně ale tento postoj přehodnotila.

Po jednání výchovné komise během odchodu ze školy byli matka i syn velmi rozrušeni. Kurátorka jim navrhla společné setkání na pracovišti kurátorů pro mládež. Ze spisové dokumentace totiž věděla, že situace v rodině tohoto chlapce je komplikovaná. Jindřich byl jedináček, v té době vyrůstal pouze s matkou. Jindřichův otec spáchal před 3 lety sebevraždu.

Mimo půdu školy bylo chování matky i syna úplně jiné. Vyšlo najevo, že Jindřich byl první, kdo zemřelého otce našel. Do té doby o tom matka se synem nikde nemluvili, ve škole se vědělo jen to, že chlapec vyrůstá s matkou. Matka těžce pracovala, aby zajistila oběma dostatek finančních prostředků, protože po otci zbyly pouze dluhy. Chlapec byl na matku silně fixován.

Kurátorka zkontaktovala rodinu s ambulantním oddělením Střediska výchovné péče. Matka se synem pravidelně docházeli. Škola dostala zprávu, že rodina spolupracuje s odborníky. Jindřich sice dál vyrušoval, ale učitelé již věděli, že řešení je „na cestě“.

Ve Středisku byl Jindřich také psychologicky vyšetřen a probíhala zde dlouhodobá individuální i rodinná terapie. Matka se postupně rozhodla, že promluví s třídní učitelkou a výchovnou poradkyní a ozřejmí jim pravý stav věcí a možnou souvislost Jindřichova nevhodného chování s důsledky tragické události v rodině.

Pro Jindřicha nebylo jednoduché měnit své postavení ve škole. Osmou třídu ještě absolvoval na stávající škole, devátou třídu na jiné škole v regionu. Opět dosáhl vyznamenání, znatelně se zlepšil v chování a nyní studuje na střední škole.